

Nr 37.

Av herr **Torgén**, om viss ändring i gällande bestämmelser angående socken- eller distriktsmagasinsfonder.

I en mängd av rikets kommuner bildades i början av förra århundradet s. k. socken- eller distriktsmagasiner, vilka hade till ändamål att vid behov, särskilt under nödår, tillhandahålla säd åt behövande, i första hand delägarne. Ägarne till vissa hemman inslogo en bestämd mängd säd, som sedan utlånades mot hög ränta. Den vanligaste räntan var en kappe per lånad spann, och spann per lånad tunna per år. Staten bidrog även till viss del. Grundbestämmelsen var för dessa magasin, att de voro ouplösliga, och att de ägdes av hemmanet (skattet), ej dess personliga ägare.

De med Kungl. Maj:t och kronan upprättade kontrakten innehöllo bland annat, »att magasinet för all framtid skulle åtfölja och vara oskiljaktigt från de hemman, vilkas ägare uti bildandet därav deltagit».

I mån av ändrade förhållanden, särskilt ifråga om kommunikationer, kom behovet av magasinerna huvudsakligast, ja i de flesta fall alldeles att försvinna, och för att den samlade säden ej skulle förstöras, beslöts densamma försäljande. Denna åtgärd skedde merendels omkring 1870-talet. Försök att samtidigt upplösa magasinerna misslyckades om de underställdes godkännande. Allmänt friade sig delägarne från Kungl. Maj:t och kronan genom att återbetala deras andel. Detta skedde i kraft av en kungl. kungörelse av den 4 dec. 1863, som samtidigt som den lade delägarnes beslutanderätt under kommunalstämmorna jämväl fastställde kontrollen över de genom spannmålens försäljning uppkomna penningmedlen.

Fonden skall nu förvaltas av en magasinensföreståndare och delägarne få uppbära den årliga avkastningen, d. v. s. räntan. Prejudikat härå

kunna nämnas några. Kungl. res. av den 21 juni 1872, den 7 juli 1876, den 26 okt. 1877 två stycken, och en bland de sista den 1 juli 1910.

Ändamålet med dessa magasin har som sagts bortfallit, och fonderingen med bibehållandet av den årliga avkastningsrätten kan knappast betecknas annat än löjlig, helst den i många fall är nära nog omöjlig att efterleva. Efter sedan hemman, som ingått som delägare, ägts, sålts, ärvts och delats under åborätt äntligen skattelösts, kanske så sent som 1854, har det alljämt sålts, ärvts och delats, så att dess skattetal ofta nu räknas i fem-, sex-, ja sju-siffriga tal, och en mångfald av ägare, vilka sinsemellan årligen skola dela kanske 4 à 5 kr. högst.

För delägare är bestämt, *var* deras rätt får utövas, men inga grunder *hur*, d. v. s. ej hur röstvärdet skall beräknas. Därför sker nog utdelningen mången gång godtyckligt. I ett fall vet jag, att avkastningen fortfarande fonderas, i en socken har hela magasinet spårlöst försvunnit (torde nog vara fler) och i vissa fall hava enskilda av intresse eller okunnighet lösgjort fonden från skattet och gjort den till en löseegendom, där person påförts lott eller andel.

Som belysande frågan hur litet magasinerna nu fylla sitt ändamål kan anföras ett exempel från Norrland. Ägare av hemman inom mera avlägsna byar, och där sädesodling var mindre lönande, ingingo merendels som delägare. Just sådana hemman företrädesvis hava nu blivit bolagsegendom och kanske t. o. m. igensådda, ej med magasinens, utan med skogsfrö. Bolagen hava blivit stora, ofta de störste delägarne i magasinerna.

Någon nytta av bibehållandet av dessa magasin kan jag ej med bästa vilja påvisa, men säkerligen skola kommunalstämmorna, Konungens befallningshavande och Kungl. Maj:t så mycket mer kunna påvisa vilket oerhört tvisteämne de äro. Jag tillåter mig därför med stöd av vad jag anført hemställa,

att Riksdagen måtte besluta sådan förändring i bestämmelserna för s. k. sockne- eller distriktsmagasinsfonder att dessa kunna upplösas, såvida delägarne i övertvägande skattetal förena sig därom, och detta ej förhindras av befintliga villkor vid enskilda donationer.

Stockholm den 19 januari 1913.

G. Nic. Torgén.